

V. Šerno „Glotoedukologija“ – reikšminga edukologijos mokslo sritis

Aldona Ramoškienė

Daugiakalbis Lietuvos gyventojų bendravimas turi senas tradicijas. Jie siekia karalystės kūrimosi (1253 m.) ir kunigaikštystės egzistavimo bei Lietuvos okupacijos įvairius laikotarpius.

Daugiakalbystė plėtojosi ištikus amžius ne tik dėl sudėtingos Lietuvos valstybės geografinės padėties, bet ir dėl didokos gyventojų emigracijos. Todėl natūralu, kad dabar Lietuvoje yra nemaža daugiakalbių, kurių psichikoje geriau ar blogiau kontaktuoja įvairios kalbos (Lm, L1, L2), įvairios jų kalbinės veiklos formos. Pagaliau labai svarbi ir kryptinga kelių kultūrų sąveika individo sąmonėje. Ji priklauso nuo tautų, kuriose viena ar kita kalba vartojama. Deja, dabar net Lietuvos mokyklose vyrauja stichinė daugiakalbystė. Todėl paprastai ignoruojama mokinių ir studentų filologinė, kultūrinė, kelių kalbų mokymosi (-si) patirtis, kiti vidaus ir išorės veiksniai (filologinė ar kultūrinė besimokančiųjų patirtis, visuomenės nuostatos, skatinančios taisyklų šių kalbų vartojimą, ir kt.).

Antra, kelių šimtų tūkstančių Lietuvos piliečių noras gerai išmolti vieną ar kitą užsienio kalbą dažnai susiduria su įvairiais, ypač išorės, veiksniais, trukdančiais išsipildyti šiems jų siekiams. Belieka viena galimybė: samdyti korepe-

titorius. O dabartiniai kalbų vadovėliai, pateikiami mokykloms, vidurinėms ar aukštosioms, dažnokai yra be deramos sistemos, pereinamumo, be atžvalgos į besimokančiojo sukauptą filologinę, kultūrinę, kalbų mokymosi patirtį. Jie neatsižvelgia į senovinę lietuvių kalbą, šalies kultūrą, besimokantiesiems kylančius sunkumus. Mat šie visi vadovėliai yra atvežti iš įvairių šalių. Kažkam Lietuvoje ir užsienyje tai puikus pelno šaltinis.

Trečia, dabartinė įsigalėjusi Lietuvoje bendroji didaktika yra dažnai orientuojama tik į žinias, bet ne į kalbinę, pedagoginę ar kitokią profesinę veiklą, jos išmokimą. Mat dabartinė bendroji didaktika yra pagrįsta vien asociatyvine psichologine išmokimo teorija, naudinga tik perimti žinias. Kalbų sėkmingam mokymui (-si) būtina didaktikos atžvalga ne tik į daugiakalbystės psichologiją, bet ir į kitas psichologinės išmokymo teorijas: asociatyvinę, sąlygiškai refleksinę, orientuojančią į sistemų sistemos kūrimą individo psichikoje, o svarbiausią – į psichologinę veiklos (kalbinės, pedagoginės ir kt.) išmokimo teoriją, jos rekomendacijas.

Todėl, manau, kad glotoedukologija, lingvodidaktika (pastarajai skirta Glotoedukologija 2 (2006) ir pirmoji (2002) yra esminis indėlis ne tik į atskirų kalbų mokymo (-si) didaktiką, bet ir į bendrąją sintetinę veiklos didaktiką, kuriai pradmenis davė profesorius. Glotoedukologija

Glotoedukologija 2: Lingvodidaktika. Monografija: Kalbų mokymo (-si) tyrimai. Kaunas: VDU, 2006.

– tai nauja originali edukologinių mokslų šaka, kuri integruoja atskirų kalbų mokymo (-si) didaktikas. Kalbinės veiklos didaktikų centre – besimokantysis, o pedagogas – sumanus mokinių ar studentų vedlys į savarankiškas kalbų studijas. Vadinasi, nauja kalbinės veiklos išmokimo teorija daug prisideda prie atskirų kalbų mokymo (-si) metodikų tolesnės kryptingos raidos.

Glotoedukologijos dalykas – kompleksinė besimokančiųjų bendravimo įvairiomis kalbomis teorija. Ji padeda formuoti šioms kalbinės veiklos formoms, jų atitinkamoms kompetencijoms (lingvistinėms, psichologinėms, sociokultūrinėms, dalykinėms, taip pat klausymo, kalbėjimo, skaitymo, rašymo ir kt.). Kartu glotoedukologijos paradigma daro įtaką savarankiško kalbų mokymo (-si) teorijos raidai, padeda ugdyti besimokančiųjų vidines galias ir gabumus siekiant karjeros, savarankiškos, profesinės ir asmenybės saviugdos, gyvenimo įprasminimo, sociologizavimosi.

Kartu glotoedukologija atsižvelgia ir į įvairių idealistinio realizmo filosofinių srovių, *paedagogica perennis* keliamas kai kurias nuostatas, teorijas, įvairius svetimųjų kalbų mokymo (-si) metodus (tiesioginį, audiolingvistinį, kognityvinių ir kt.), taip pat į individo mokantis gimtosios ir kt. kalbų įgytas filologinę, kultūrinę, kalbų mokymosi patirtį. Glotoedukologinė paradigma atsižvelgia ir į minėtų keturių psichologinių veiklos išmokimo teorijų pagrindines nuostatas, jų sąveiką individo psichikoje sąmonės ir pasąmonės lygmenimis. Vadinasi, glotoedukologinės, lingvodidaktinės paradigmos pagrindas – kompleksinė įvairių daugiakalbystės psichologijos, psichologinių išmokimo teorijų, idealistinio ir *paedagogica perennis* nuostatų subordinacija. O tai padeda spartinti kelių kalbų mokymą (-si). Ji lengvina kalbų išmokimą, grynosios daugiakalbystės formavimą mokyklos ar universitetų sąlygomis. Profesorius V. Šerno nuomone, kiekviena monėta

teorija neabejotinai turi daug teiginių, tinkančių spartinti, lengvinti kalbų mokymą (-si). Faktiškai jos papildo viena kitą, yra neišskirtinos mokant kelių kalbų. Profesorius pabandė pagrįsti individo komunikacinių kompetencijų sintetinio ugdymo (-si) modelį. Mat reikia, kad besimokančio sąmonėje susiformuotų sistemų sistemos. Žmogus mokosi ne vien žinių apie konkrečią kalbą, bet ir bendrauti šios kalbos priemonėmis.

Profesoriaus mokslinė patirtis tyrinėjant palankių nuostatų (*attitude* – sąmoningų ir *set* – nesąmoningų) formavimo (-si) besimokančiųjų psichikoje procesus, jo daugiametę pedagoginę patirtis rodo, kad nuo studento nuostatos priklauso jo elgesys ir aktyvumas per pratybas. Todėl kiekvieno dėstytojo tikslas – kalbos pratybose kurti pedagogines ir psichologines sąlygas, padedančias studentui patirti sėkmę, susiformuoti palankią nuostatą, skatinančią įkvėpimą, vidinį norą geriau išmokti kalbą.

Ypatingas profesoriaus V. Šerno tyrinėjimų nuopelnas yra originalios kalbinės veiklos išmokimo teorijos, jos modelio pagrindimas. O tai yra lingvodidaktikos esmė. Autorius, siekdamas įgyvendinti šią idėją, dar 1998 m. išleido „Profesinės veiklos didaktiką“. Ši lietuviška paradigma šiek tiek skiriasi nuo dabartinės, tarkim, vokiečių veiklos ugdymo didaktikos. Pastarajai būdinga dar nuo J. Herbarto laikų kuriama didaktika, pagrįsta vien asociatyvinės psichologinės išmokymo teorijos nuostatomis. Profesorius V. Šerno pagrįsta glotoedukologinė, lingvodidaktinė paradigma taip pat yra aiškiai pranašesnė ir už dabar brukamų iš kitų užsienio kalbų vadovėlių, kurių sudarymo teorinėse koncepcijose sunku rasti racionalų grūdą, rodantį šių vadovėlių autorių norą padėti mokiniams / studentams savarankiškai mokytis svetimųjų kalbų, lengvinti, spartinti šių kalbų išmokimą.

Monografija „Glotoedukologija“, abi jos dalys, yra Lietuvai labai aktuali. Kartu su anksčiau

išleista „Profesinės veiklos didaktika“ kviečia ne vien kalbų pedagogus, bet ir kitus didaktus kurti naują veiklos didaktiką. „Glotoedukologijoje“ duoti originalios kalbinės veiklos kompetencijų ugdymo teorijos pradmenys.

Palankiai vertinant šiuos profesorius V. Šerno leidinius, atkreiptinas dėmesys į tai, kad jiems parengti profesorius skyrė 45 metus ieškojimų, siekdamas susisteminti teorinius ir empirinius tyrimus. Lingvodidaktinė paradigma pagrindžia

originalių svetimųjų kalbų mokymo (-si) sintetinį individualų komunikacinių kompetencijų ugdymo modelį („Glotoedukologija“, 2, p. 228–241), kuris, manytume, tikrai lengvina, spartina kelių kalbų koordinuotą mokymą (-si), yra pagrindinės strateginės gairės, padedančios tiek pedagogams, tiek besimokantiems.

Manytina, kad ši monografija turėtų tapti parankine mokytojų ir dėstytojų, magistrantų ir doktorantų knyga.